

ליבון הלכה

הרה"ג ר' דניאל לוי שליט"א, מו"ץ בעיר צפת ת"ו

בעניין אכילה קודם התקיעות, ובעניין תענית בימי הנסיעה

דבר נוסף שראינו לעורר עליו, הוא בעניין תענית צום גדליה, שישנם הרבה אנשים שנמצאים ביום זה בנסיעות ובדרכים, ומתירים לעצמם לאכול ולשתות עפ"י הקולא של "הולכי דרכים" שאינם צריכים להתענות ביום זה.

ובכן ראוי לידע שאין שום היתר כזה בהלכה, ולא מובאת קולא זו בשום ספר. ועל תענית ציבור נכתב בשו"ע (סימן תקנ"ג ס"א) שאסור לפרוץ גדר. רק שהוזכר בהלכה שאדם חולה שאין בו סכנה, פטור מלהתענות בתענית ציבור (עיין במשנ"ב סימן תקנ"ג סק"ד). הא לאו הכי, חייב להתענות.

ולמעשה, אם האדם בזמן הנסיעה מרגיש בחילות וכו', או שיש לו כאבי ראש חזקים, יתכן שדינו כחולה שאין בו סכנה שפטור מן התענית (עיין בפסק"ת סימן תקנ"ג סק"ב). אבל בלא זה, אף שמרגיש חולשה או עייפות מן הנסיעה, לא נפטר מן התענית.

ואמנם דנו הפוסקים באדם שאם יתענה בצום גדליה לא יוכל להתענות ביוה"כ, אם במצב כזה חייב להתענות בצום גדליה שהוא רק מדברי קבלה, ואילו התענית של יוה"כ חיובה מן התורה. וכבר האריכו בזה הפוסקים, ואכמ"ל. מ"מ, בדרך כלל אינו כן, ואפשר להתענות בזה ובזה. ויש לדון על כל מקרה לגופו.

וראוי מאוד לזהר בזה, ובפרט לבני תורה ות"ח, שאנשים רואים אותם ולומדים מהם להקל בזה, שח"ו לא יקלו ראש בעצמם להקל בזה. ובפרט בימי עשיית הקדושים שמובא בפוסקים שראוי להחמיר בהם גם בדברים שמותרים מעיקר הדין, כמובא בשו"ע (סימן תר"ג ס"א), שודאי שצריך לזהר בזה מאוד. ולפום צערא אגרא.

ומי שקשה לו להתענות בנסיעה, יראה לסדר לעצמו הנסיעה שלא ביום התענית, ויטוס רק לאחר מכן לארץ ישראל. ולזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר אכ"ר. ויה"ר שיתקבלו תפילותינו לרצון לפני אדון הכל, ונזכה לשנה טובה ומבורכת ולגמר חתימה טובה. ■

ניתן לשמוע את הפינה היומית "ד' אמות של הלכה" מאת הרב שליט"א בכל יום בשעה 7:00 בבוקר בקו 'אגדלך'

בחיות ומצוי הדבר באומן, שעושים קידושים באולמות הגדולים בימי ר"ה הקדושים, וחלק מציבור המתפללים לפעמים יוצאים לעשות קידוש באמצע התפילה קודם התקיעות, רצינו לברר הלכה זו.

מצינו בפוסקים שאסור לאכול קודם התקיעות (תוספתא. הובאה במג"א בסימן תרצ"ב, ונפסק במשנ"ב שם ס"ק ט"ו). אמנם כל האיסור הוא לאכול יותר מכביצה פת או מזונות, אבל פחות מכן מותר. כמו כן, כל האיסור הוא באכילת פת או מזונות וכנ"ל, אבל כשאוכל פירות או ירקות יכול לאכול כמה שירצה (עיין ב'אור לציון' ח"ד, פרק ד' תשובה ד', עמוד מ'. ו'ילקוט יוסף' מועדים עמוד נ"ב).

ולמעשה, מי שיכול שלא לאכול קודם התקיעות כלל, בודאי שעדיף לנהוג כן. אבל מי שחלש ליבו וצריך לאכול משהו קודם התקיעות, ובפרט אם הדבר יועיל לו לכוון יותר בתקיעות ובתפילת מוסף, מן הראוי שיזהר לאכול מזונות עד כביצה ולא יותר, ושאר אכילתו תהיה משאר מיני מגדים או פירות וכו', שמהם יוכל לאכול כמה שירצה. ודבר זה קשה מאוד ליזהר בו, לצמצם עצמו שלא יאכל יותר מכביצה מזונות, דמצוי שנגררים מאכילה לאכילה וכו', כנודע.

ואמנם הפוסקים דנו בזה באריכות על מנהג הישיבות הקדושות אשר נהגו לעשות קידוש קודם התקיעות, וניסו ליישב מנהגם בזה בכל מיני אופנים [או משום שבימי הדין אין חשש שלא ישמע שופר, מאימת הדין. וכשם שמצינו שהתירו לקרות לאור הנר ביוה"כ ולא חששו שמא יטה, מאימת הדין (שו"ת התעוררות תשובה ח"א סימן רכ"ה). או מטעם דכשנעשה הקידוש ברבים, רבים מדכרי אהדדי (עיין בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סימן ז'). או מטעם שהאחראי על המקום סוגר את המקום בסיום הקידוש וכו'. עיין בפסק"ת סימן תקפ"ה ובמשנה אחרונה (שם) שהביאו את כל היישובים למנהג זה]. מ"מ הרבה מהפוסקים כתבו דכל זה רק ליישב מנהג הנוהגים כן, אמנם לכתחילה לכל הדעות אין ראוי לעשות כן, וראוי לזהר שלא להיכנס לשאלה זו ולא לעשות כלל קידוש קודם התקיעות. וכן מובא בשם הגריש"א (קובץ תשובות ח"ג סימן פ"ט) שאין ראוי כלל לאכול קודם התקיעות, אלא לצורך חולה או לצורך גדול, ע"ש.

הליכות ומנהגים לימי ר"ה

• חצות •

החכם עיניו בראשו לומר בימים אלו תיקון חצות, ובפרט שכבר ערים לאמירת סליחות וכמבואר בפוסקים שתיקון חצות קודם לאמירת סליחות.

• אמירת וידוי •

אע"פ שבער"ה לא או' תחנון בשחרית כמו שפסק השו"ע (סי' תקפ"א ס"ג), עכ"פ במנחה של יום שלפני ער"ה או' תחנון (ועיין כה"ח סקע"ד), וכן בליל ער"ה אומרים תיקון רחל זולתי אם חל כבר המולד (כה"ח שם).

יש לציין שהשנה ר"ה תשפ"ה יחול המולד בליל א' דר"ה ובער"ה יש לומר תיקון רחל.

אם התחילו בסליחות בער"ה קודם עלוה"ש אומרים את הוידוי אף אחרי עלוה"ש (מג"א וכה"ח), ואם התחילו אחר עלוה"ש קודם הנה"ח משמע מהחזו"ע (עמ' מו) דיכולים לומר אם הוא קו' הנה"ח [דלענין תפילה אינו יום (לכתחילה)].

• התרת נדרים •

נהגו לעשות התרת נדרים בער"ה, כי מי שהוא בנידוי אין תפילתו מתקבלת, והאשה תעשה את בעלה שליח (ורק הוא יכול להיות שלוחה), ואחרי שגומר הבעל לומר את הנוסח יוסיף "וכן לאשתי כן" והמשיבים או' "הכל מותרים לכם" (יבי"א ח"ב סי' ל').

• תענית בער"ה •

נהגו לצום והטעם שיכנס לעשיית ור"ה בהכנעה ובשיבוך לב (בא"ח), ובטור כתב עוד טעם שביום זה נמחלים שליש מהעוונות, ויש בזה כמה מנהגים עד מתי לצום, הכה"ח (סק"ג) והאורל"צ כתבו דיתענו יום שלם עד צאה"כ [ויקבלו התענית מבעוד יום אם אין מנהג קבוע להתענות משא"כ אם נוהגים כן תמיד], למעשה רבו הפו' האחרונים שכתבו דא"צ להתענות אלא עד חצות היום וכן נהגו אנ"ש, ומי שנוהג כך יש לתת צדקה לפדיון התענית (סי' תקס"ח ס"ג).

• אכילה קודם עלוה"ש •

אף שע"פ הפשט מותר באופן שיתנה קודם שהולך לישון כמו' בשו"ע (סי' פ"ט ס"ג), אך מ"מ לדעת הוזהר הק' והמקובלים (הובא במשנ"ב שם ס"ק כ"ח ובבא"ח וכה"ח) דיש איסור לאכול אחר הקימה מהשינה אף קודם עלוה"ש, אך כל זה לגבי אוכל אך בשתית קפה ותה יש להקל באופן שמתנה קודם השינה (ויש לציין דלאשכנזים מותר לשתות אפי' ללא תנאי).

ומי שיודע דיוכל לצום רק אם יאכל קו' עלוה"ש כתב האורל"צ דעדיף שיאכל באופן זה כדי שיוכל להתענות, אך בחזו"ע (עמ' נ' בהערות) כתב דעדיף שלא יתענה ויעשה התרה על קבלתו, ולמעשה נראה דוודאי אם יוכל לצום עד חצות היום גם בלי לאכול קו' עלוה"ש ודאי שיעשה כך כיון דכבר פשט המנהג להתענות לכתחילה עד חצות היום.

מי שנהג להתענות בער"ה [ג"פ או פ"א על דעת להתענות תמיד], אפי' רק עד חצות, וקשה לו לצום בשנה זו נחלקו הפו' האם צריך התרה, הש"ך ביו"ד (סי' רי"ד) מחמיר בזה וכ"פ הבא"ח, אך המג"א (סי' תקפ"א ס"ק י"ב) והדגמ"ר מקילים וכ"פ הכה"ח והיבי"א דא"צ התרה.

• ללכת לקברות בער"ה •

כת' הרמ"א נוהגים ללכת בער"ה לקברים ולהרבות שם בתחינות, והוסיף הבא"ח (נצבים ב') שלא ישים מגמתו נגד המתים אלא יתפלל להשיית שיתן רחמים בזכותם, ויוכל להשתטח על קבר הצדיק ויאמר הריני מבקש מנפש הצדק הקבור כאן שיתפלל עלי לפני הקב"ה.. (וכ"כ הא"ר וחיי"א ומשנ"ב), מ"מ מצאנו בפו' וכן מבוי' בזהר הק' שאפשר לבקש מהצדיק שימליץ טוב עלינו בשמים (עיין פרמ"ג א"א ס"ק ט"ז וכ"מ בזהר הק' אחרי מות ד' ע"א ועיין עוד בשו"ת מנח"א ח"א סי' ס"ח באורך) וכמו' בליקו"ת ובפרט בתפילה לל"ג בעומר "עזרה למה תישן, קומה בעזרתנו" וכי' עיי"ש.

• תספורת בער"ה •

כתב השו"ע נהגו להסתפר בער"ה, וללבוש בגדים נקיים להראות שאנו בטוחים בחסדי השי"ת שיוציא

לאור משפטנו לשלום, וכתב הבא"ח דטוב להסתפר קודם חצות היום כדעת האריז"ל [נחלקו האחרונים בדעת הארי"ה האם כוונתו כדי לא לעורר הדינים (חסד לאברהם והגר"ח פלאגי והבא"ח וכ"כ החיד"א מורה באצבע סי' קל"ה), אך יש שהבינו מהמג"א (סי' רנ"א סק"ה) דהאריז"ל נהג כך רק משום שאסור להסתפר לפני תפילת מנחה], ויש מתירים להסתפר אף אחרי חצות (הגרע"י) אך ישתדל קודם זמן מנחה קטנה.

בעת שמסתפר יכוון: א. להעביר כוחות הדינים ב. לקיים מצוות "לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך". ביומו תתן שכרו (כשמשלם לספר) ד. לכבוד יו"ט (כה"ח).

ובאורל"צ (עמ' לג בהערות) כתב דאף יום לפני ער"ה אפשר להסתפר לכבוד ר"ה.

• עירוב תבשילין •

יש לעשות עירוב תבשילין כדי שנוכל לבשל ביום ב' דר"ה לכבוד שב"ק ולהדליק נרות שבת.

• מקווה •

כתב השו"ע יש נוהגים לטבול בער"ה ובבא"ח כתב לטבול ה' טבילות ויכון א. טהרה ב. לתיקון הכעס ג. להמתיק הגבורות בחסדים ד. לפשוט מעליו בגדי חול ותכלה שנה וקללותיה ה. לקבל הארת קדושת יום הזכרון ותחל שנה וברכותיה, ואם הוא אנוס ישפוך ט' קבין על גופו (בין 12 ל 13 ליטר) וא"צ לזה כח גברא (עיין יבי"א חלק ט' סימן פ"ח אות ג'), ואם גם את זה אינו יכול לעשות יעשה נטילות כסדר המו' בבעש"ט על התורה (יתרו כ') ובבא"ח (נצבים).

יש לטבול בערב יו"ט משעה לפני חצות דמאז מתחיל הארת יו"ט (כה"ח אורל"צ).

מצאנו בפוסקים (בא"ח כה"ח משנ"ב) שבטבילת ער"ה ויו"כ יש להקפיד בטבילה על דברים החוצצים, אפי' שכל השנה קימ"ל שאי"צ להזהר בכך (עיין ביאור הלכה סו"ס פ"ח).

ליקט וסידר:

הר"ר משה יעקב
רז שליט"א ראש
חבורה ב'אגדלך'
בעיה"ק צפת

בדיבור, ואדם גדול צריך לדקדק בזה ביותר (שיחות הר"ן כ"א).

♦ 'שהחיינו' בקידוש ♦

בליל א' דר"ה יש לברך שהחיינו בקידוש ואם היו לפנינו פירות חדשים נפטרו בברכת שהחיינו ונכון לכסותן אם אינו רוצה לפטור, אך החכם עיניו בראשו לשמור פירות חדשים לליל ב' דר"ה לברך עליהם שהחיינו בקידוש וכמ"ש בשו"ע (סי' ת"ר ס"ב) אך אף אם אין לו פרי חדש יש לברך שהחיינו בליל ב' דר"ה.

♦ רבש בר"ה ♦

כתב הכה"ח (סי' תקפ"ג סק"ד) דמנהג האשכנזים לטבול את פרוסת הלחם בדבש, ועתה הוא ג"כ מנהג הספרדים אך קודם יטביל במלח (להמתיק הדינים) ואח"כ יטביל בדבש או סוכר, וכן יעשה בכל סעודות ר"ה, אך דעת הבא"ח להטביל בסוכר גם הפת וגם התפוח דווקא כי דבש מרמז לגבורה עי"ש, אך מנהג העולם אינו כן (ויש מתחסדים לעשות כן עד שמ"ת).

♦ סימנא טבא ♦

נהגו לאכול בליל ר"ה סימנים וא"ו עליהם יהי רצון לסימנא טבא ועדיף לאוכלם אחרי המוציא כדי שלא להיכנס בספק על ברכה אחרונה (חזו"ע) וא"ו את היה"ר אחר האכילה ולא בין הברכה לאכילה שלא יהיה הפסק, כתב החיד"א דיש לעשות את הסימנים גם בליל ב' דר"ה (וכן נהג מרן הגרע"י זצ"ל) ובבא"ח כתב דבביתם נהגו לעשות הסימנים גם בסעודות היום דר"ה (נצבים ד').

וכתב הכה"ח (סק"ו) דאם אינו יכול לאכול הסימנים מכל סיבה שהיא יכול להסתכל עליהם ולו"י את היה"ר, ואף אם אין לו את המאכל יכול לומר את היה"ר רצון אף בהזכרת השם דא"י אלא בקשת רחמים.

♦ מאכלים שנמנעים לאכול ♦

כתבו החיד"א והבא"ח דיש להזהר בר"ה שלא לאכול דברים ופירות חמוצים אך הלימון בסלט

♦ פדיון בער"ה ♦

בער"ה ראוי ליתן פדיון (שיחות הר"ן רי"ד) ועיקר הפדיון הוא ביום (ס' המידות) ופדיון הוא המתקת הדינים והוא מושיע מכל הצרות כי עיקר הרפואה הוא ע"י פדיון דווקא כי ורפא ירפא מס' פדיון נפש (ליקו"מ תנינא ג' וע"ע בתורה ק"פ) וכ' הרמ"א דנותנים צדקה לעניים בער"ה, וברמב"ם כתב להרבות בצדקה בכל עשיית (הל' תשובה פ"ג), ובפר"ח כתב "נוהג אני לשלוח מנות לעניים בער"ה כמ"ש אכלו משמנים... ושלחו מנות.

♦ סגולה לפרנסה ♦

סגולה לפרנסה לכל השנה שיקנה בער"ה סכין חדש וישחיונו ע"ד חותך חיים לכל חי (סגולות ישראל בשם הר"מ קמזיטשוב) והחווה מלובלין נהג לחלק סכין למקורביו ויש להעיר דאיתא בבעש"ט (עה"ת ראה) ובשיחות הר"ן דאין נותנים סכין במתנה

♦ תפילה אחרונה ♦

יש להשתדל להתפלל בכוונה יתרה בער"ה ויועיל לתיקון תפילות כל השנה וביותר בתפילת המנחה שהיא התפילה האחרונה של השנה (מט"א ובא"ח).

♦ הדלקת נרות ♦

בהדלקת נרות יש נוהגים לברך שהחיינו, ויש נוהגים לצאת יד"ח בשהחיינו שבקידוש, איש המדליק נרות לכו"ע אינו מברך שהחיינו שהרי הוא מברך בקידוש. ויש לזכור להדליק נר נשמה להעביר ממנו אש להדלקת נרות ביום ב' דר"ה ונרות שבת.

♦ פיוט 'אחות קטנה' ♦

נכון לומר את הפיוט אחות קטנה לפני השקיעה כדי שלא יאמר בר"ה תכלה שנה וקללותיה אבל מה שאומרים תחל שנה וברכותיה אדרבה טוב לאומרו אחר השקיעה (אורל"צ).

♦ הנהגות לר"ה ♦

בר"ה צריכים להיות חכם לחשוב מחשבות טובות שיטיב השי"ת עמנו, וצריכים להיות שמח בר"ה, גם צריכים לבכות בר"ה, וביום הראשון ממעטים

שהוא בא להטעים אין לחשוש (ערוה"ש), לגבי ענבים הגר"א לא היה אוכל כלל ע"פ הזוהר הק', דעץ הדעת היה ענבים, אך הכה"ח (סקכ"א) כתב דדוקא שחורות לא לאכול עי"ש, ודברים חריפים יש שכתבו להתיר, אך בחזו"ע כתב להימנע ובילקו"י (החדש) הביא מקור לדבריו (מספ"ק מאור ושמח עי"ש), אך לאחרים ששאלו אותו אמר שאם רגיל ומתענג באכילתם יכול לאוכלם ויכון שהיה לו שנה של חריפות בתורה (מעין אומר ח"ג עמ' רכ"ד),

וצריך לזכור דכל ענין הסימנים אינו מעיקר הדין אלא מנהג טוב ויזהר שלא להגיע לכעס וקפידה ביום זה.

כתב הרמ"א דהמנהג לאכול בשר שמן וכל מני מתיקה (בליל ר"ה), ובאמת יש לדון אי הוי יו"ט, ונפק"מ במצוות שמחת יו"ט בבשר ויין ולקנות תכשיטים לב"ב, והכריעו האחרונים דר"ה הוא ככל יו"ט (בכה"ח סי' תקצ"ז סק"א והמשנ"ב שם סק"א וביבי"א ח"י סי' מ"ג ועיין ביוסף אומץ סי' תתקפ"ו דצריך לומר בברכת המזון הרחמן הוא יניחלנו יום שכולו טוב),

לענין אכילת דגים בר"ה יש מנהגים לכאן ולכאן, ובחזו"ע כתב דאדרבה יש בזה סימן לעינא פקחא, וא"ו יר"ה שנפרה ונרבה כדגים.

♦ משניות ♦

נהגו לומר בסעודות של ב' לילות דראש השנה משניות מס' ראש השנה (אריז"ל).

♦ שינה בר"ה ♦

כתב בשעה"כ דאין לישון ביום ר"ה, וכ"כ הרמ"א (תקפ"ג ס"ב), ובבא"ח כתב דלכן צריך להיזהר שיקיץ משנתו קודם עלות השחר, אך אם יש לו כאב הראש, או שאר מיחוש שמוכרח לישן ביום, יתאפק וישן אחר חצות היום, וכן הזהיר בזה המשנ"ב ומצאנו כמה טעמים לקום קודם עלוה"ש א. בגמ' שהקב"ה דן את האדם בג' שעות הראשונות של היום (ע"ז ד:). ב. לחבר את היום והלילה בעבודת ה' (מג"א סי' א') ג. במשנ"ב הביא בשם הירושלמי "מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזוליה" וכן יש עוד טעם ע"פ הסוד,

לחיו ולא לקולא ונפרט כמה דוגמאות בקצרה דיש להזהר בזה

אסור לבשל או לאפות ביום ראשון דר"ה לצורך יום ב' אא"כ מבשל בכמות גדולה [אף אם מכון שישאר לו ליום ב', אל לא יאמר כן בפירוש],

וכן אסור לחמם אוכל לפני השקיעה של יו"ט א' אך לאחר השקיעה יש להתיר במקום הצורך [מדין שבות בביה"מ במקום מצווה] אולם בתבשיל שרובו רוטב יש להחמיר כיון דאז יש ספק דאז דמבשל שלא לצורך היום,

בחזו"ע (שבת ח"ב עמ' תמ"ז) התיר להפשיר שתיה ותבשילים גם סמוך לשקיעה של יום א' דר"ה כיון שאינו עושה בזה שום פעולה חיובית של הכנה אלא הסרת מונע עי"ש [ולפ"ז יהיה מותר להוציא ג"כ מוצרים לא מבושלים מהמקפיא מיו"ט א' ליו"ט ב'], אך יש פוסקים שכתבו כמה תנאים להוציא אוכל מהמקפיא ביו"ט א' (עיין משנ"ב סי' תרס"ז סק"ה וסי' רנ"ד סקמ"ג), ועל כל פנים להכניס שתיה למקפיא יש יותר להחמיר בזה כיון שעושה הכנה חיובית אלא א"כ יעשה זאת כמה שעות לפני השקיעה,

כשמתקלח ביו"ט א' לא יאמר בפירוש שזה לכבוד יום ב',

דברים שנהגה מהם גם ביו"ט ראשון מותרים, כגון לפנות השולחן ולנקות הבית אך יש להזהר בזה שלא לעשות כן לפני השקיעה ממש, משא"כ מיו"ט לשבת שמותר בכל זה שהרי עשה עירוב תבשילים.

• ערבית ליל ב' דר"ה •

אסור להתפלל ערבית של ליל ב' דר"ה קודם השקיעה, כיון דקדושת יו"ט ראשון גדולה מיו"ט שני (כעין סי' רצ"ג ס"ג עי"ש).

• עשרת ימי תשובה •

ראוי ללמוד את דברי הרמב"ם בהל' תשובה כדי שיכנס לימים אלו בהכנה הראויה.

כתב בשעה"כ דשבעת הימים שבין ר"ה ליוה"כ הם כנגד שבעת ימי השבוע ובכל יום ויום יעשה תשובה כפי כוחו ויכון לכפר בזה את כל מה שחטא באותה שנה כנגד אותו יום, למשל ביום א' יכון לתקן כל מה שפגם בימי א' של אותה שנה וכן עוה"ד, והוסיף לפי זה מרן החיד"א (בברכ"י סי' תר"ב סק"ב) דצריך מאוד להיזהר בשבת שובה בכל פרטי הדינים שבהלכות שבת שהרי רבים נכשלים בזה בשאר שבתות השנה.

איתא במאמרי פנחס (עמ' קצ"ז אות י"ט) דציוה לתלמידיו להקפיד לומר פרשת המן בכל עשרת ימי תשובה וזה סגולה לפרנסה עי"ש

יש שאכלו את הסימנים בכל עשיית (כ"כ בלקט יושר בשם תרמה"ד משו' דבג' איתא ריש שתא) =

• קידוש קודם מוסף •

מי שקידש קודם מוסף אחר מוסף כשרוצה לאכול צריך לקדש שוב (הבא"ח בראשית י"ח ש"ש והאורל"צ), אך מרן הגרע"י (ביבי"א ח"ה סי' כ"ט) כתב דמעיקר הדין א"צ, אלא דלכתחילה עדיף לעשות שוב קידוש קודם מוסף.

• וידוי בין התקיעות •

כתב הבא"ח דלדעת האריז"ל יש להתוודות בין תקיעות תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת, ובחזו"ע כתב דהוי הפסק ומותר רק בהרהור.

• תקיעות בר"ה •

אסור לדבר בדברים שאינן מעניין התפילה והתקיעות בין הברכות הראשונות של התקיעות עד סוף התקיעות, אך אם דבר אינו חוזר לברך,

לאחר שסיימו לתקוע אסור לתקוע שלא לצורך כלל בר"ה, ורק אם מסופק האם יצא יד"ח מותר לתקוע.

• תפילה על הפרנסה •

מנהג יפה ע"פ המקובלים לומר בליל ר"ה קודם קדיש בתרא וכן בשחרית קודם עלינו לשבח לדוד מזמור, והוא סגולה על הפרנסה, ואח"כ או' התפילה על הפרנסה כמו' בסידורים, ונהגו לפתוח ההיכל כשא' מזמור זה וכן נהג מרן הגרע"י בשנותיו האחרונות (ילקו"י החדש), וטוב לומר המזמור והבקשה כל עשיית (החיד"א בכף אחת ט"ו).

• תהילים בר"ה •

נהגו לגמור כל התהילים בר"ה (החיד"א וכה"ח בשם חיי"א), ויש נהגים לומר פעמיים בכל יום דהוא כמניין כפר (אורל"צ), והוסיף הגר"מ מאזו שליט"א דטוב לומר פעם אחת בכוונה מפעמיים במרוצה וסימנך אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו ודו"ק.

• תשליך •

ביום א' דר"ה אחר מנחה נהגו לומר סדר התשליך כמובא בסידורים, ליד מקור מים, ואם קשה לו יכול לאומרו גם כשרואה הנהר או הים ממרחק, ואם אין בנמצא נהר או בור יעשו ליד גיגית מים, ועיקר התשליך הוא פסוקי "מי אל כמוך" ויכון שהם כנגד י"ג מידות וכשא' ותשליך במצולות וכו' ינער שולי בגדיו (תורה לשמה), ויש שכתבו עפ"י האריז"ל לנער את הציצית (של"ה), מי שלא אמר תשלים ביום א' דר"ה יאמר ביום ב' אחר תפילת מוסף, וכתב הבא"ח (לשון חכמים) לומר את סדר התשליך כל ימי עשיית.

• הכנה מיו"ט ליו"ט •

יש לדעת שאסור מדרבנן להכין מיום א' דר"ה ליום ב' דר"ה דמה שהם נחשבים כיומא אריכתא הוא

ובשעה"כ הוסיף דכל העניין שלא לישון הוא רק עד חצי היום, וכן נהג האריז"ל עצמו דלאחר חצות שכב על מיטתו לישון, ולכן נראה למעשה דלכתחילה לא ישן כל היום כמו' בפוסקים ומי שקשה לו ינוח אחר חצות (חזו"ע), וכתב באורל"צ דלהיות ער בעלוה"ש עדיף מלהיות ער כל היום, ויש להוסיף דביום ב' דר"ה קיל טפי לגבי השינה (כה"ח סקל"א).

וכתה במטה אפרים דיושב בטל גריע טפי מיושן, דעי"ז מתמלא מחשבות רבות (תקמ"ח סק"א).

• בכיה בר"ה •

כתב בכה"ח (תקפ"ב סק"ס) בשם השעה"כ דהאריז"ל היה בוכה הרבה בתפילות דר"ה אע"פ שהוא יו"ט, ואמר האריז"ל שהאדם הנופלת עליו בכיה בימים אלו הוא הוראה שדנים אותו כעת למעלה, והוסיף הכה"ח דאף דלדעת הגר"א אין לבכות, מנהגו כהאר"י וכ"כ החיד"א והגר"ח פלאגי וכ"כ רביה"ק דבר"ה צריכים לבכות הרבה (שיחות הר"ן סי' כ"א), (וי"א דגם הגר"א לא דיבר אלא כשבוכה מתוך עצבות ואינו סותר להאריז"ל), וכתב הכה"ח הנהגה יפה בשם ראשית חכמה דטוב להעביר את הדמעות על מצחו כי במצח נכתמים העוונות.

ומי שאינו יכול לבכות טוב שיעשה קול של בכי כמ"ש שמע ה' קול בכי (של"ה הק' והחיד"א).

• תפילת לחש בר"ה •

יש נוהגים להגביה קולם בתפילת עמידה בימים נוראים (כמ"ש השו"ע בס' תקפ"ב ס"ט), אך מנהג הספרדים ככל ימות השנה רק להשמיע לאזנם ולא יותר (וכ"פ מרן הגרע"י זצ"ל), ולדעת הזוהר וכ"פ הבא"ח (משפטים א') יש להימנע כלל בכל ימות השנה מלהשמיע לאזניו, כדי שלא יתקנאו החיצונים בתפילתו, אך אם אינו יכול לכוון כך עדיף להשמיע לאזניו כמ"ש בעוד יוסף חי (משפטים ג').

• י"ג מידות בר"ה •

בפתיחת ההיכל נוהגים לומר י"ג מידות כמ"ש האריז"ל בשעה"כ וכ"פ החיד"א בברכ"י והכה"ח, ויש מפפקים בזה לומר י"ג מידות ביו"ט, וכן כתב מרן הגרע"י (ביבי"א ח"ה סי' ז' וח"ט ס' ק"ח בהערות) והגר"מ מאזו דשב ואל תעשה עדיף, וכל אחד יעשה כמנהגו וחלילה לעורר מחלוקת בעבור זה.

• עליה לתורה •

ראוי לכל אדם שיהיה לו עליה בימים נוראים, ואף במקומות שמוכרים המצווה בדמים יקרים, ואדרבה יש לו עילוי יותר במצווה הבאה בדמים (כה"ח).

• אכילה קודם התקיעות •

ראה מה שהאר"ק לברר כל פרטי הדינים בזה הרה"ר ר' דניאל לוי שליט"א במדור לב ההלכה